

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту
Факультет управління процесами перевезень
Кафедра: Охорони праці та навколишнього середовища

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ЗАХИСТ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Код та назва спеціальності: J4 Охорона праці
**Назва освітньої програми: Безпека та охорона праці
на залізничному транспорті**
Рівень освіти: перший (бакалаврський)
Форма здобуття освіти: ☒ денна ☒ заочна
Семестр: 5
Кількість кредитів ЄКТС: 6
Форма підсумкового контролю: : ☒ залік ☐ екзамен

Розробник програми: Буц Ю.В., д.т.н., професор,
завідувач кафедри охорони праці та навколишнього середовища

Харків, 2025 рік

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: J Транспорт та послуги

Обов'язкова / Вибіркова

Курс: 3 / Семестр: 5

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

ПІБ викладача: Буц Юрій Васильович

Контактна інформація: 050-683-08-99 email: buc@kart.edu.ua;

Час консультацій: вівторок 15.00-16.30

Форми зв'язку: Zoom:

<https://us05web.zoom.us/j/88198533743?pwd=tMvt1KD0MHbEXms1XlYp72XfSd2cCb.1>

Идентификатор конференції: 881 9853 3743

Код доступу: [сu6qjN](#)

Moodle: <https://do.kart.edu.ua/user/profile.php>

МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета освітньої компоненти: формування у здобувачів вищої освіти знань і вмінь прогнозувати і моделювати розвиток аварій та техногенних надзвичайних ситуацій (НС), встановлювати їхні класифікаційні ознаки та визначати методи протидії їхнім чинникам, забезпечувати заходи захисту як персоналу, так і матеріальних цінностей, організовувати рятувальні та інші невідкладні роботи.

Завдання освітньої компоненти: в результаті вивчення ОК здобувач вищої освіти повинен:

- оволодіти основними знаннями ключових ознак та характеристик надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження;
- досконально вивчити методи та прилади контролю за чинниками НС, методи прогнозування їх обстановки, моделі виникнення і розвитку аварій;
- засвоїти послідовності локалізації аварій за різних схем їх розвитку та безпечних методів ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- опанувати вміннями з організації і проведенням рятувальних та інших невідкладних робіт;
- сформулювати компетентності у сфері сталого управління виробництвом;
- навчити оцінювати вплив виробничих рішень на соціальне та природне середовище.

КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-6 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-9 Навики здійснення безпечної діяльності.

ЗК-10 Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Фахові компетентності:

ФК-1 Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці; дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці.

ФК-2 Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організовування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій.

ФК-3 Здатність до застосовування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек.

ФК-5 Здатність організовувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці.

ФК-7 Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу уражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля.

ФК-8 Здатність до аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища.

ФК-10 Здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення безпечної праці та запобігання виникненню нещасних випадків і професійних захворювань.

ФК-11 Здатність прогнозувати і оцінювати обстановку в зоні надзвичайної ситуації (аварії) та тактичні можливості підрозділів, що залучаються до ліквідування надзвичайної ситуації (аварії).

ФК-12 Здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення.

ФК-13 Здатність організовувати радіаційний, хімічний та біологічний захист населення, інженерне забезпечення процесу виконання аварійно-рятувальних робіт.

ФК-14 Здатність до використання основних методів та засобів управління, зв'язку та оповіщення під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

ФК-15 Готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від негативного впливу небезпечних чинників надзвичайної ситуації, дії небезпечних і шкідливих виробничих чинників

ФК-17 Здатність організовувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

ФК-18 Здатність надавати домедичну допомогу постраждалим особам.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН-3 Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.

РН-4 Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності.

РН-6 Пояснювати процеси впливу шкідливих і небезпечних чинників, що виникають у разі небезпечної події; застосовувати теорії захисту населення, території та навколишнього природного середовища від уражальних чинників джерел надзвичайних ситуацій, необхідні для здійснення професійної діяльності знання математичних та природничих наук.

РН-7 Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

РН-8 Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

РН-12 Визначати технічний стан зовнішніх та внутрішніх інженерних мереж та споруд для оцінювання відповідності його вимогам цивільного захисту та техногенної безпеки.

РН-13 Класифікувати речовини, матеріали, продукцію, процеси, послуги та суб'єкти господарювання за ступенем їх небезпечності.

РН-14 Ідентифікувати небезпеки та можливі їх джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідки.

РН-15 Пояснювати номенклатуру, класифікацію та параметри уражальних чинників джерел техногенних і природних надзвичайних ситуацій та результати їх впливів.

РН-16 Обирати оптимальні способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних чинників хімічного, біологічного і радіаційного походження.

РН-18 Пояснювати концептуальні основи моніторингу об'єктів захисту та знати автоматичні системи, прилади та пристрої, призначені для спостереження та контролювання стану об'єкта моніторингу, вимірювання його параметрів та збереження інформації щодо його стану.

РН-19 Знати типи автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення, загальні технічні характеристики та вимоги до застосування систем управління, зв'язку та оповіщення у надзвичайних ситуаціях.

РН-20 Демонструвати вміння щодо проведення заходів з ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

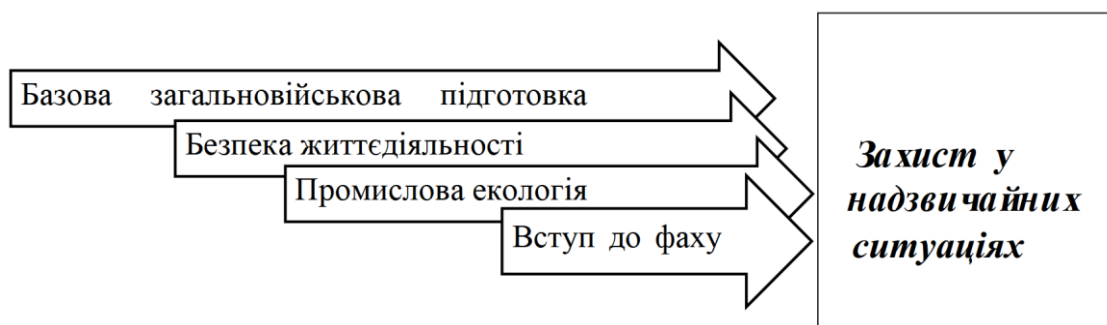
РН-21 Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях.

РН-23 Застосовувати заходи цивільного захисту: з інформування та оповіщення населення; стосовно укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту; щодо евакуації населення із зони надзвичайної ситуації та життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення.

РН-25 Організовувати та проводити навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.

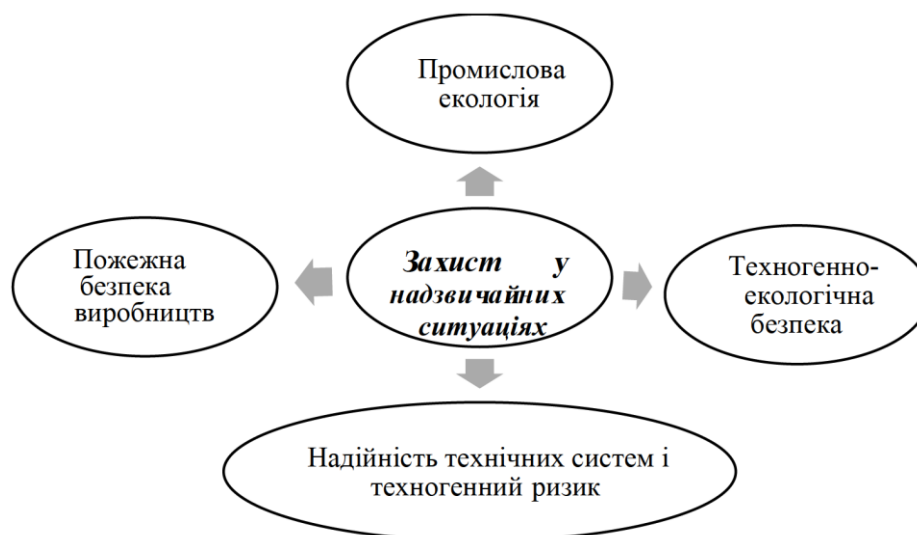
ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Перелік освітніх компонент чи курсів, необхідних для засвоєння:

ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Освітні компоненти, для яких знання з цієї освітньої компоненти є базовими:

ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Освітня компонента сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку, визначених резолюцією ООН №70/1 та Указом Президента України №722/2019, як:

3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;

4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;

9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;

11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

Опис реалізації:

Освітня компонента «Захист у надзвичайних ситуаціях» сприяє реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР), формуючи у здобувачів системне мислення, екологічну відповідальність, інноваційні підходи до управління ресурсами та соціально орієнтоване лідерство. Ключові елементи цієї компоненти інтегруються з ЦСР:

1) зміст освітньої компоненти включає теми з забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці; забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів; захисту та відновленню екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

2) цілі сталого розвитку корелюють з методами навчання:

- проєктне навчання: здобувачі розробляють моделі безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

- кейси: аналізують приклади з ліквідації надзвичайних ситуацій, захисту та відновленню екосистем суші;

- міждисциплінарний підхід: поєднання економіки, екології, технологій;

3) завданнями освітньої компоненти передбачено:

- оволодіти основними знаннями ключових ознак та характеристик надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження;

- досконально вивчити методи та прилади контролю за чинниками НС, методи прогнозування їх обстановки, моделі виникнення і розвитку аварій;

- засвоїти послідовності локалізації аварій за різних схем їх розвитку та безпечних методів ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- опанувати вміннями з організації і проведенням рятувальних та інших невідкладних робіт;

- сформувані компетентності у сфері сталого управління виробництвом;

- навчити оцінювати вплив виробничих рішень на соціальне та природне середовище.

4) очікувані результати навчання узгоджуються з цілями сталого розвитку, зокрема, формуючи здатності обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям; передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Захист у надзвичайних ситуаціях

Тема 1. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій

Складання планів реагування у разі загрози виникнення НС на підприємствах, установах та організаціях. Надзвичайні ситуації, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Система, завдання та загальні принципи організації структури ЦЗ України та об'єкта господарювання. Класифікація надзвичайних ситуацій.

Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражаючих чинників джерел техногенних НС.

Тема 2. Організація та проведення спеціальних навчань і тренувань з питань захисту населення при виникненні НС

Єдина державна система цивільного захисту. Створення і управління діяльністю Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) та її підсистем. Режими діяльності ЄДСЦЗ. Фінансування та матеріальне забезпечення заходів ЄДСЦЗ. Функціональні заходи у сфері державного регулювання та контролю ЄДСЦЗ. Основні принципи забезпечення техногенної безпеки.

Тема 3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків

Забезпечення населення і працівників формувань та служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної, хімічної та біологічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю. Основні завдання, принципи та заходи і засоби захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження. Евакуація населення.

Тема 4. Створення та використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації НС

Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС техногенного та природного походження.

Тема 5. Захист при техногенних аваріях з вибухами

Захист людей при вибухах газоповітряних сумішей при розриву газопроводу в приміщеннях. Захист людей у разі вибухів при техногенних аваріях з вибуховими речовинами. Безпека при виявленні вибухонебезпечних предметів.

Тема 6. Захист населення при аваріях з небезпечно-хімічними речовинами (НХР) та біологічно-небезпечними речовинами (БНР)

Небезпеки хімічного походження та ліквідація їх наслідків. Хімічно небезпечні об'єкти. Сильнодіючі отруйні речовини (СДОР) та їх класифікація. Класифікація об'єктів господарювання і адміністративно територіальних одиниць (АТО) за хімічною небезпекою. Системи моніторингу і хімічного захисту працівників об'єкту і територій. Прогнозування і оцінка надзвичайної ситуації хімічного походження. Ліквідація наслідків хімічних аварій.

Біологічні небезпеки та методи протидії їх наслідкам. Небезпеки біологічного походження в умовах надзвичайних ситуацій. Біологічно небезпечні речовини (БНР) та їх характеристика.

Тема 7. Захист населення при аваріях на радіаційно- небезпечних об'єктах

Небезпеки радіаційного походження та їх вплив на людину і навколишнє середовище. Небезпеки радіаційного походження.

Поняття радіації і радіоактивності та одиниці їх виміру. Джерела техногенної та природної радіоактивності. Утворення зон радіоактивного забруднення та їх характеристика. Закон спаду рівнів радіації. Вплив радіації на людину та навколишнє середовище.

Ступені променевої хвороби. Радіаційні аварії та ліквідація їх наслідків. Причини та наслідки аварій на радіаційно небезпечних об'єктах (РНО). Класифікація аварій. Основні типи ядерних реакторів. Режими радіаційного захисту. Норми радіаційної безпеки.

Критерії для прийняття рішення щодо заходів радіаційного захисту.

Ефективність заходів радіаційного захисту на різних фазах розвитку радіаційної аварії. Прогнозування і оцінка радіаційної обстановки при аварії на РНО.

Інженерний захист населення. Захисні споруди ЦЗ.

Модуль 2

Змістовий модуль 2. Організація аварійно-рятувальних робіт

Тема 8. Аварійно-рятувальні роботи (АРР), загальна методика організації та ведення

Основні поняття АРР. Пошуково-рятувальні роботи. Рятуння постраждалих. Надання медичної допомоги.

Санітарна обробка людей і дезактивація (дегазація) території, споруд та транспорту. Загальний склад АРР при різноманітних аваріях.

Тема 9. Розвідка зони НС. Транспортування постраждалих

Задачі та види розвідки зони НС. Наземна розвідка. Радіологічна розвідка. Хімічна розвідка. Інженерна розвідка. Пожежна розвідка. Медична розвідка. Біологічна розвідка. Ветеринарна розвідка. Повітряна розвідка. Водна розвідка. Підземна розвідка.

Розшук постраждалих. Правила розшуку. Методи розшуку. Візуальний метод. Акустичний метод. Тепловий метод. Використання натренованих собак. Дії рятувальників після знаходження постраждалих. Дії рятувальників після знаходження постраждалих. Основні правила проникнення у завал. Правила визволення постражд алого. Основні принципи транспортування. Транспортування в різних умовах. Засоби транспортування.

Тема 10. Технічні засоби проведення АРР

Пересування рятувальників до місця проведення рятувальних робіт. Крупногабаритні засоби механізації. Класифікація засобів малої механізації. Засоби малої механізації. Ручний аварійно-рятувальний інструмент. Гідравлічний аварійно-рятувальний інструмент. Пневматичний аварійно-рятувальний інструмент. Пересування рятувальників на відкритій місцевості. Пересування рятувальників по пересіченій місцевості.

Пересування рятувальників по снігу. Пересування рятувальників по льоду. Пересування рятувальників по болотах. Пересування рятувальників у печерах. Пересування рятувальників при техногенних аваріях на об'єктах. Пересування рятувальників в умовах завалів, пожеж, стиснутих умовах. Подолання перешкод.

Тема 11. Організація АРР при руйнуванні будинків

Організація АРР при аваріях з НХР та БНР. Організація АРР в умовах радіації. Характер руйнування будинків. Тактика проведення аварійно-рятувальних робіт. Класифікація завалів. Тактика проведення АРР.

Методи розшуку постраждалих. Дії рятувальників після знаходження постраждалого. Проникнення у завали. Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт. Хімічна небезпека об'єктів. Біологічна небезпека. Основний зміст аварійно-рятувальних робіт на хімічно- небезпечних об'єктах. Утворення зон хімічного зараження.

Локалізація зони хімічного зараження. Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт. Вибір режиму захисту. Можливі джерела радіаційного забруднення. Характер радіаційного забруднення. Вплив радіації на організм людини. Одиниці вимірювання. Підготовка пожежно-рятувальних підрозділів.

Розробка оперативних документів.

Тема 12. Організація АРР на транспорті

Концепція проведення рятувальних робіт. Принцип "Ключова фігура". Принцип комплексна безпека. Безпека місця пригоди. Безпека потерпілого.

Безпека дій рятувальників. Розвідка. Деблокування. Технологія відкривання та видалення дверцят. Технологія видалення даху автомобіля. Технологія видалення даху автомобіля який перекинувся. Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт.

Тема 13. Управління підрозділами в особовий період

Організація зведених загонів. Загальні принципи управління. Органи управління. Координуючими органами єдиної державної системи.

Постійні органи управління з питань техногенно-екологічної безпеки, цивільної оборони та з надзвичайних ситуацій. Режими функціонування єдиної державної системи. Сили оперативного реагування на НС України. Регіональні координаційні центри авіаційного пошуку. Сили реагування на водних об'єктах. Схема управління АРР. Організація зведених загонів. Порядок формування зведених загонів. Доставка зведених загонів в осередок ураження.

Тема 14. Ліквідація наслідків землетрусів та зсувів ґрунту

Характеристика осередку ураження. Причини масових руйнувань. Можлива обстановка. Підготовка рятувальних підрозділів при проведенні рятувальних робіт в осередках масового руйнування будинків.

Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт.

Електромережі. Газопостачання. Водопровід. Каналізація.

Тема 15. Організація АРР при повенях та підтопленнях

Обстановка в районах затоплення та наслідки повеней. Загальні відомості про повені. Вражаючі фактори повені. Обстановка в зонах затоплення.

Організація АРР при ліквідації наслідків повені. Підтоплення.

Безпека праці при проведенні АРР. Небезпека переохолодження.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ/ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ *Перелік*

тем:

1.	Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації
2.	Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації (продовження теми)
3.	Методи прогнозування
4.	Методи прогнозування (продовження теми)
5.	Засоби індивідуального захисту
6.	Засоби індивідуального захисту (продовження теми)
7.	Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях
8.	Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях (продовження теми)
9.	Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах
10.	Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах(продовження теми)
11.	Оцінка інженерної обстановки
12.	Оцінка інженерної обстановки (продовження теми)
13.	Прилади радіаційної та хімічної розвідки
14.	Прилади радіаційної та хімічної розвідки (продовження теми)
15.	Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи ОГД

ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено навчальним планом.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Види завдань:

Опрацювання теоретичного матеріалу.

Підготовка до практичних занять.

Підготовка до підсумкового контролю.

№ з/п	Назва теми
1	Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика.
2	Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах
3	Організація захисту робітників на об'єктах господарської діяльності (ОГД).
4	Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру
5	Державне реагування та контроль захисту населення і територій.
6	Інженерний захист населення
7	Сутність евакуаційних заходів мирного (воєнного) часу.
8	Евакуаційні заходи при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій
9	Сутність стійкості роботи об'єктів господарської діяльності на основні шляхи її підвищення.
10	Вимоги норм проектування інженерно-технічних заходів спрямованих на захист населення.
11	Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації. Методи прогнозування
12	Засоби індивідуального захисту .
13	Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях.
14	Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах.
15	Оцінка інженерної обстановки.
16	Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи ОГД.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (ДЕННА / ЗАОЧНА ФОРМА)

№	Тема	Лекції, год	Практичні, год	Лабораторні, год	Самостійна робота, год	Всього, год
1	Тема 1. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій	2/2	2/2	-	3/15	7/19
2	Тема 2. Організація та проведення спеціальних навчань і тренувань з питань захисту населення при виникненні НС	-/-	2/-	-	3/15	5/15
3	Тема 3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків	2/2	2/2	-	3/15	7/19
4	Тема 4. Створення та використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації НС	2/-	2/-	-	3/15	7/15
5	Тема 5. Захист при техногенних аваріях з вибухами	-/-	2/-	-	3/15	5/15
6	Тема 6. Захист населення при аваріях з небезпечно-хімічними речовинами (НХР)	2/2	2/2	-	3/15	7/19
7	Тема 7. Захист населення при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах	2/2	2/2	-	3/15	7/19
8	Тема 8. Аварійно-рятувальні роботи (АРР), загальна методика організації та ведення	2/-	2/-	-	3/15	7/15
9	Тема 9. Розвідка зони НС. Транспортування постраждалих	-/-	2/-	-	3/15	5/15
10	Тема 10. Технічні засоби проведення АРР	-/-	2/-	-	3/15	5/15
11	Тема 11. Організація АРР при руйнуванні будинків	-/-	2/-	-	3/15	5/15
12	Тема 12. Організація АРР на транспорті	2/-	2/-	-	3/15	7/15
13	Тема 13. Управління підрозділами в особовий період	1/-	2/-	-	3/15	6/15
14	Тема 14. Ліквідація наслідків землетрусів та зсувів ґрунту	-/-	2/-	-	3/15	5/15
15	Тема 15. Організація АРР при пожежах та підтопленнях	-/-	2/-	-	3/14	5/15
	Всього	15/8	30/8	-	75/104	120/120

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено навчальним планом.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні: лекції, пояснення, бесіди, дискусії.

Наочні: ілюстрація (слайди, малюнки), демонстрація (фільми, пізнавальні відео).

Практичні: практичні роботи.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль: до 60 балів

Модульний контроль: до 40 балів

Підсумковий контроль (залік/іспит): до 100 балів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль на практичних заняттях (максимум 40 балів):

- якщо здобувач відвідує заняття, бере активну участь у дискусіях, самостійно розв'язує завдання - отримує 36-40 балів;
- при частковій участі, відповіді не завжди аргументовані - 21-34 бали;
- якщо присутній на обмеженій кількості занять, відповідає рідко - 5-20 балів;
- за відсутність активності та пропуски - 0-5 балів.

Виконання розрахункових завдань (максимум 20 балів)

- ідеальне виконання (повністю оформлено, всі обґрунтування та розрахунки, власний аналіз): 18-20 балів;
- виконано майже повністю (окремі незначні недоліки у оформленні чи обґрунтуваннях): 13-17 балів;
- виконано частково (відсутні частини роботи, допущено суттєві помилки у розрахунках): 7-12 балів;
- фрагментарне чи несвоєчасне виконання, значні помилки: 0-6 балів.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач вищої освіти за модуль, становить **100** (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів модульний контроль). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає оцінку за семестр.

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки і індивідуального навчального плану (при успішній здачі іспиту/заліку) здобувача вищої освіти, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (відмінно, добре, задовільно (незадовільно) для іспитів, курсових робіт/проектів або зараховано/незараховано для заліків) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, F).

Визначення назви за національною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS Оцінка
ВІДМІННО - 5	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ - 4	Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно - потрібно попрацювати перед тим як отримати залік або екзамен (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Визначення плагіату та його наслідків:

Академічний плагіат» - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Види академічного плагіату:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання

Правила цитування: «Цитата» - порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого (оприлюдненого на офіційному веб-сайті) твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерело цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. Щоби правильно оформити цитату, необхідно дотримуватися таких правил:

- вказувати перевірене джерело. Цитати мають містити відомості про автора та назву його роботи, звідки взята цитата;
- не порушувати зміст цитати;
- відокремлювати цитату від основного тексту;
- використовувати скорочені цитати;
- вказувати сторінки.

Етика використання AI-інструментів: здобувачі можуть використовувати інструменти AI — для пояснення складних тем простими словами, перевірки граматики та стилю, самоперевірка знань (тести, запитання); недопустиме використання AI для списування.

Процедура оскарження оцінок: в Українському державному університеті залізничного транспорту діє Положення про організацію освітнього процесу, яким закріплено право здобувачів на оскарження результатів контрольних заходів. Тому якщо здобувачі незадоволені оцінкою, або є сумніви щодо об'єктивності викладачів вони можуть звернутися до завідувача кафедри із заявою-апеляцією. Створена апеляційна комісія перевіряє результати підсумкового контролю знань.

Правила поведінки на заняттях: заходить на онлайн-заняття вчасно, бажано за кілька хвилин до початку; використовуй своє справжнє ім'я та прізвище, вказувати номер групи; дотримуватися ввічливого та поважного спілкування; під час пар; вимикати мікрофон та вмикати його лише під час діалогу з викладачем; камеру, за можливості, тримати увімкненою; не перебивати інших учасників, користуватися за потреби функцією «піднятої руку»; використовувати чат лише для навчальних повідомлень; не поширювати сторонні посилання, зображення чи повідомлення; не ображати, не принижувати та не ігнорувати інших учасників.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перелік питань підготовки для заліку іспиту:

1. Що таке надзвичайна ситуація та які її основні ознаки?
2. Які основні причини виникнення надзвичайних ситуацій?
3. Як класифікуються НС за походженням?
4. Класифікація НС за масштабами поширення.
5. Які НС належать до природних?
6. Які НС належать до техногенних?
7. Які НС належать до соціальних?
8. Що входить до системи моніторингу НС?

9. Основні показники джерел природних НС.
10. Уражаючі чинники техногенних НС та їх параметри.
11. Призначення Єдиної державної системи цивільного захисту.
12. Структура ЄДСЦЗ України.
13. Основні завдання ЄДСЦЗ.
14. Режими функціонування ЄДСЦЗ.
15. Функціональні підсистеми ЄДСЦЗ.
16. Територіальні підсистеми ЄДСЦЗ.
17. Порядок створення та проведення спеціальних навчань.
18. Мета тренувань з питань цивільного захисту.
19. Фінансування заходів ЄДСЦЗ.
20. Принципи забезпечення техногенної безпеки.
21. Основні завдання захисту населення від НС.
22. Засоби індивідуального захисту органів дихання.
23. Засоби захисту шкіри.
24. Прилади радіаційної розвідки та контролю.
25. Прилади хімічної розвідки.
26. Біологічна розвідка та її призначення.
27. Евакуація населення: поняття та види.
28. Організація евакуаційних заходів.
29. Укриття населення у захисних спорудах.
30. Заходи колективного захисту.
31. Призначення матеріальних резервів у ЦЗ.
32. Види матеріальних резервів.
33. Порядок створення матеріальних резервів.
34. Зберігання та оновлення резервів.
35. Інженерно-технічні заходи запобігання НС.
36. Причини вибухів газоповітряних сумішей.
37. Уражаючі фактори вибуху.
38. Захист населення при вибухах у приміщеннях.
39. Вибухові речовини та їх небезпека.
40. Дії населення при виявленні вибухонебезпечних предметів.
41. Небезпеки хімічного походження.
42. Хімічно небезпечні об'єкти.
43. Сильнодіючі отруйні речовини та їх класифікація.
44. Класифікація АТО за хімічною небезпекою.
45. Зони хімічного зараження.
46. Прогнозування хімічної обстановки.
47. Ліквідація наслідків хімічних аварій.
48. Біологічні небезпеки в умовах НС.
49. Біологічно небезпечні речовини.
50. Заходи біологічного захисту населення.
51. Поняття радіації та радіоактивності.
52. Одиниці вимірювання радіації.
53. Джерела природної радіоактивності.

54. Джерела техногенної радіоактивності.
55. Радіаційно небезпечні об'єкти.
56. Зони радіоактивного забруднення.
57. Закон спаду рівнів радіації.
58. Вплив радіації на організм людини.
59. Ступені променевої хвороби.
60. Норми радіаційної безпеки.
61. Поняття аварійно-рятувальних робіт.
62. Основні етапи проведення АРР.
63. Пошуково-рятувальні роботи.
64. Надання першої медичної допомоги.
65. Санітарна обробка населення.
66. Основні завдання розвідки зони НС.
67. Види розвідки в зоні НС.
68. Візуальний метод пошуку постраждалих.
69. Акустичний метод пошуку.
70. Принципи транспортування постраждалих.
71. Засоби малої механізації.
72. Ручний аварійно-рятувальний інструмент.
73. Гідравлічний інструмент.
74. Пневматичний інструмент.
75. Подолання перешкод рятувальниками.
76. Характер руйнувань будівель.
77. Класифікація завалів.
78. Проникнення рятувальників у завали.
79. Безпека праці при АРР.
80. Організація АРР в умовах радіаційного забруднення.
81. Концепція проведення рятувальних робіт на транспорті.
82. Принцип «ключова фігура».
83. Забезпечення безпеки місця ДТП.
84. Деблокування потерпілих.
85. Технологія видалення даху автомобіля.
86. Принципи управління силами ЦЗ.
87. Органи управління ЄДСЦЗ.
88. Сили оперативного реагування України.
89. Формування зведених загонів.
90. Схема управління АРР.
91. Вражаючі фактори землетрусів.
92. Причини масових руйнувань.
93. Підготовка рятувальних підрозділів.
94. Безпека при роботах у зоні зсувів.
95. Небезпека пошкоджених інженерних мереж.
96. Причини виникнення повеней.
97. Вражаючі фактори повеней.
98. Організація АРР у зоні затоплення.

99.Небезпека переохолодження.

100.Заходи безпеки при ліквідації наслідків повені.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література:

- 1.Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
2. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи / за загальною редакцією О.М. Євдіна. Київ, 2012. 476с.
- 3.Безпека в надзвичайних ситуаціях. Ч. 1: Надзвичайні ситуації: навч. посіб / М. Л. Лисиченко, В. В. Вамболь, С.О. Вамболь, М.М. Кірієнко, І. А. Черепньов, В. М. Власовець. ХНТУСГ. – Харків : ТОВ “ПромАрт”, 2021. - 202с.
4. Безпека в надзвичайних ситуаціях. Ч. 2: Захист населення і територій: навч. посіб / М. Л. Лисиченко, В. В. Вамболь, С.О. Вамболь, М.М. Кірієнко, І. А. Черепньов, В. В. Бредихін. ХНТУСГ. – Харків : ТОВ “ПромАрт”, 2021. - 200с.
5. Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник. / Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І. та ін. — Київ: Вид. дім «СКІФ», 2023. — 216 с.
6. Захист і самопоміч у надзвичайних ситуаціях: посібник для самостійного вивчення населенням способів захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення / уклад.: С.І. Осипенко, О.В. Ткач. – К.: ДСНС, 2019. – 48 с.
7. Запобігання надзвичайним ситуаціям та їх ліквідація. Матеріали круглого столу (вебінару). – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 23 лютого 2022. – 232 с.
8. Коваленко Р. І., Калиновський А. Я., Ларін О. М. Підвищення ефективності процесу реагування аварійно-рятувальних формувань на локальні надзвичайні ситуації шляхом використання багатофункціональних комплексів зі знімними кузовами-контейнерами: монографія / Р. І. Коваленко, А. Я. Калиновський, О. М. Ларін – Х.: НУЦЗУ, 2020. – 120 с.
9. Коваль М.І. Сучасні засоби індивідуального захисту. Луцьк, 2020. 52с.
10. Організація аварійно-рятувальних робіт: курс лекцій / В.Г. Аветисян, І.М. Грицина, В.В. Тригуб, К.М. Остапов. Х: НУЦЗУ, 2017.
11. Охорона праці та цивільний захист: Підручник / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська. За ред. О. Г. Левченка. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 472 с.
12. Панченко С. В., Козодой Д. С., Буц Ю. В., Каграманян А.О. Індивідуальна та колективна безпека працівників залізничного транспорту: Підручник / С. В. Панченко, Д. С. Козодой, Ю. В. Буц та ін. – Харків:

УкрДУЗТ, 2025. – 200 с., рис. 24, табл. 2. <https://kart.edu.ua/department/kafedra-opns/navchalno-metodichna-robota-kafedri-2>

13. Цивільний захист у надзвичайних ситуаціях: навчально-методичні матеріали для самостійної роботи та практичних занять для студентів другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня / уклад.: Зенін А. П., Карманний Є. В., Ковжого С. О. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. - 96 с.

14. Цивільний захист та попередження надзвичайних ситуацій, у тому числі на залізничному транспорті: Навч. посібник / М.І. Ворожбіян, О.В. Костиркін, Б.К. Гармаш, М.О. Мороз. –Харків: УкрДУЗТ, 2016. –249с.

15. Buts Yuriy, Kagramanian Artur Dangerous factors of the man-caused impact of fires on landscapes and life activities of the population in the conditions of military actions / International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative economic and psychological aspects. International collective monograph. Volume I. ISAP, Research and Education. Lublin, Polska 2025. Р. 75-96 (390 р.) ISBN 978-83-8011-444-7 <https://zenodo.org/records/15408858>

Додаткова література:

1. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>

2. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

3. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>

4. Закон України від 12.05.2015 «Про правовий режим воєнного стану» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print>

5. Закон України «Про державний матеріальний резерв» № 51/97 від 24.01.1997 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/97-%D0%B2%D1%80/print>

6. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вр>

7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15/print>

8. Постанова КМУ від 08.2002 № 1288 «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно-небезпечних об'єктів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1288-2002-%D0%BF/print>

9. Постанова КМУ від 08.2013 № 581 "Про затвердження Порядку здійснення компенсації вартості послуг і розміру фактичних (понесених) витрат суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені для вивезення населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій, та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2013-%D0%BF/print>

10. Постанова КМУ від 01.2015 № 18 " Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2015-%D0%BF/print>

11. Постанова КМУ від 10.2013 № 738 «Про затвердження Порядку ведення обліку надзвичайних ситуацій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2013-%D0%BF/print>

12. Постанова КМУ від 03.2017 № 138 «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту» http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170138.html

13. Постанова КМУ від 07.2002 № 956 «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2002-п>

14. Постанова КМУ від 02.1999 № 140 «Про затвердження Порядку фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-99-п>

15. Постанова КМУ від 04.2004 № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п>

16. Постанова КМУ від 08.2002 № 1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1200-2002-п>

17. Постанова КМУ від 09.2017 № 733 Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-п#n9>

18. Постанова КМУ від 09.2015 № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/775-2015-п>

19. Постанова КМУ від 26.06.2013 № 444 „Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п>

20. Постанова КМУ від 30.10.2013 № 841 „Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-п>

21. Постанова КМУ від 09.01.2014 № 11 „Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п>

22. Наказ МВС України від 11.2018 № 879 „Про затвердження Правил техногенної безпеки ”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1346-18/print>

23. Наказ ДСНС України 06.06.2014 № 310 „Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях”. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0310388-14>

24. Наказ міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від

10.12.2000 № 338 «Про затвердження Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-05>

25. Наказ міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23.02.2006 № 98 «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-06>

26. ДСТУ 5058:2008. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у НС. Основні положення. – Вид. Офіц. – Чинний від 2010-01-01. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – III, 10 с. – (Національний стандарт України). http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=72842

27. Наказ МВС України від 09.07.2018 № 579 «Вимоги щодо визначення критеріїв неможливості подальшого утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, оформлення документів, що підтверджують таку неможливість» http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE32333.html

28. Наказ МВС України від 06.08.2018 № 658 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0969-18>

29. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики Національний класифікатор України «Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10>

Електронні ресурси:

1. <https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=15997>
2. <https://menr.gov.ua/>
3. <http://www.dsns.gov.ua/>
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#n802>
5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>
7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>
8. https://ips.ligazakon.net/document/T243855?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Перелік обладнання.

Офлайн: мультимедійний проектор на базі проектора ACER PGD5112, комп'ютер IntelPentium II, монітор Samsung 550 B (клавіатура і миша), комутатори MikroTik DC10- 28-V, AC Line 100-240VAC.

Онлайн: ноутбук ASUS VivoBook з вмонтованою камерою та мікрофоном.

Посилання на онлайн-курс: <https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=15997>

ВІДОМОСТІ ПРО РОЗРОБНИКІВ

ПІБ розробника: Буц Юрій Васильович

Контактна інформація: +380506830899

e-mail: buc@kart.edu.ua;

ВНЕСЕННЯ ЗМІН (ДАТА, СУТЬ, ПІДПИС)

Протокол засідання кафедри охорони праці та навколишнього середовища № 1 від 15 вересня 2025 р.